

О. П. Павленко,
старший викладач кафедри фінансів,
Дніпропетровський державний аграрний університет

РЕГУЛЯТОРНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ЗА ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ

Автором даної роботи розглянуто проблеми інвестування в галузі сільського господарства, а також регуляторні аспекти з боку держави та джерела фінансування.

The author of this work deals with the problem of investment in agriculture, and regulatory aspects of the state and funding sources.

Ключові слова: інвестування, інвестиційний проект, кластер, державна підтримка, фінансове забезпечення, джерела фінансування.

ВСТУП

В умовах світової фінансової кризи державна підтримка сільськогосподарського виробництва набуває широкого значення, особливо в питаннях інвестування.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою статті є вивчення регуляторних аспектів інвестування в сільському господарстві за державної підтримки, а також визначення джерел їх фінансового забезпечення.

РЕЗУЛЬТАТИ

У 2009 році урядом прийнятий Закон України "Про Державний бюджет України на 2009 рік", в якому визначені засади прямого стимулювання розвитку інвестиційної діяльності в Україні, а саме: у державному бюджеті протягом останніх років передбачено кошти на надання кредитів на реалізацію інвестиційних проектів у галузях економіки, а також фінансову підтримку інвестиційних проектів через механізм здешевлення кредитів, підтримку вітчизняного машинобудування агропромис-

лового комплексу, часткову компенсацію вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, про що свідчать дані табл. 1 [1].

Постановою КМУ 1 березня 2007р. №329 затверджено Порядок використання у 2007 році коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки інвестиційних проектів, а в 2009 році Законом України "Про Державний бюджет України на 2009 рік" визначено заходи по операціях фінансового лізингу вітчизняної сільськогосподарської техніки на суму 153030,2 тис.грн. Як свідчать дані табл. 1, за останні 5 років з державного бюджету всього виділено 329 1,9 млн грн., в тому числі за рахунок загального фонду — 3217957,3 тис.грн., спеціального фонду — 742442,7 тис. грн. [1; 8; 9].

Урядом також розпочато роботу Державного агентства України з інвестицій та інновацій створеного у 2005 році, яке є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності. Його робота спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра економіки України. Основними завданнями цієї організації є участь у формуванні та забезпеченні реалізації

державної політики у сфері інвестицій, створення національної системи розвитку для забезпечення проведення ефективної державної політики, а також координація роботи центральних органів виконавчої влади у сфері інвестиційної діяльності.

Державне агентство України з інвестицій та інновацій визначене розпорядником державної програми "Фінансова підтримка інноваційних та інвестиційних проектів, у першу чергу з впровадження передових технологій, що реалізуються в галузях економіки, у тому числі технологічними парками через ме-

Таблиця 1. Розподіл видатків розвитку з Державного бюджету України для здійснення фінансового забезпечення агропромислового виробництва, тис. грн.

Вид видатків	Найменування видатків згідно з програмною класифікацією та кредитування державного бюджету								
	Державна підтримка вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу			Здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів			Часткова компенсація вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва		Заходи по операціях фінансового лізингу вітчизняної сільськогосподарської техніки
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Видатки розвитку загального фонду	1500,0	1 500,0	16 700,0	667000,0	1350000,0	300000,0	100000,0	100000,0	
Видатки розвитку спеціального фонду		12 950,8	12 650,8		300000,0		31 810,9		153030,2
Всього видатків розвитку	1500,0	14 450,8	29350,8	667000,0	1650000,0	300000,0	131 810,9	100000,0	153030,2

ханізм здешевлення кредитів". 17 липня 2009 року відбулося підписання договору щодо створення інноваційного технологічного кластеру "Сільськогосподарське машинобудування", з центром у м. Мелітополь (Запорізька обл.), у рамках створюваного Державним агентством України з інвестицій та інновацій національного інноваційного кластера "Нові машини". Засновниками виробничого кластера є Дніпровський регіональний центр інноваційного розвитку, Придніпровський науковий центр НАН України та МОН України, Таврійський державний агротехнічний університет, Громадська організація "Технологічний парк "Машинобудівні технології", Громадська організація "Інноваційно-технологічний кластер "АгроБУМ". Кластер створюється з метою сприяння інноваційному розвитку і підвищенню конкурентоспроможності продукції суб'єктів сільськогосподарського машинобудування, формування ефективної системи взаємодії між підприємствами — учасниками кластера, і споживачами продукції, формування в рамках кластеру скоординованої технологічної і ринкової політики розвитку сільськогосподарського машинобудування України на базі кращих інноваційних технологій. Створення такого кластеру дозволить прискорити виробництво конкурентоспроможної інноваційної продукції у сфері сільськогосподарського машинобудування, що буде споживатися не лише в країні, а й далеко за її межами. З метою реалізації законодавчо визначених пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, а також з урахуванням існуючого потенціалу та регіональних ініціатив агентство Держінвестицій працює над створенням 10 національних інноваційних кластерів, а саме: "Нові машини" (Дніпропетровськ), "Нові матеріали" (Харків), "Біотехнології" (Львів), "Нові продукти харчування" (Київ та Київська обл.), "Нові технології природокористування" (Донецьк), "Інноваційна культура суспільства" (Київ), "Нові силові установки та рушії" (Запоріжжя), "Енергетика сталого розвитку" (Київ), "Транзитний потенціал України" ("Розвиток транзитного потенціалу") (Одеса), "Технології інформаційного суспільства" (Київ). 8 липня 2009 року своєю Постановою №220 Президія НАН України схвалила Порядок створення та функціонування національних інноваційних кластерів, розроблений робочою групою з представників Держінвестицій України та НАН України [7].

Створення національного інноваційного кластера "Нові машини" (м. Дніпропетровськ) передбачається у формі об'єднання низки технологічних інноваційних кластерів: "Сільськогосподарське машинобудування" (м. Мелітополь), "Ракетобудування" (м. Дніпропетровськ), "Авіабудування" (м. Запоріжжя), "Гірниче машинобудування" (м. Кривий Ріг), "Приладобудування" (м. Жовті Води, Дніпропетровська обл.), "Металургійне машинобудування" (м. Дніпропетровськ), "Інфра-

Таблиця 2. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за січень-вересень 2008 року

Джерела фінансування	Освоєно (використано)			
	капітальні інвестиції		у т.ч. інвестиції в основний капітал	
	у фактичних цінах, млн грн.	%	у фактичних цінах, млн грн.	%
Всього	155785,4	100,0	136971,4	100,0
у т.ч. за рахунок				
коштів державного бюджету	6163,5	4,0	4781,9	3,5
коштів місцевих бюджетів	5837,7	3,7	4893,4	3,6
власних коштів підприємств та організацій	96737,6	62,1	81821,1	59,7
коштів іноземних інвесторів	4473,1	2,9	4259,8	3,1
коштів інвестиційних фондів	3885,6	2,5	3869,6	2,8
кредитів банків та інших позик	22704,9	14,6	21421,8	15,6
інших джерел фінансування	2198,3	1,4	2139,0	1,6

структурно-інформаційний кластер" (м. Запоріжжя).

Наступним кроком Державного агентства України з інвестицій та інновацій є визначення його розпорядником державної інвестиційної програми "Надання кредитів на реалізацію інвестиційних проектів у галузях економіки, у першу чергу з впровадження передових енергозберігаючих технологій та технологій з виробництва альтернативних джерел палива", порядок якого затверджено Постановою КМУ від 14 березня 2007 р. №455. Пунктом 4.2.5 статті 4 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" передбачено, що суми коштів або вартість майна, що надходять платнику податку у вигляді прямих інвестицій або реінвестицій у корпоративні права, емітовані таким платником податку, в тому числі грошові або майнові внески, згідно з договорами про спільну діяльність на території України без створення юридичної особи, не включаються до складу валового доходу [5; 10].

Таким чином, законом передбачається, що з таких сум коштів не стягується податок на прибуток підприємств, що має ряд переваг поряд з іншими видами інвестицій.

У структурі джерел фінансування капітальних інвестицій найбільшу питому вагу (62%) займають власні кошти підприємств та організацій (табл. 2).

Дані таблиці свідчать, що в 2008 році основним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал залишаються кошти підприємств, кредити банків та інші позики.

Обсяг інвестиційних витрат у звітному періоді склав 10,9 млрд грн., з яких найбільша сума — 68,9% — була спрямована на придбання машин та обладнання. Найбільший обсяг інвестиційних витрат припадає на підприємства машинобудування (2,6 млрд грн.). В розрізі регіонів найвищі показники інвестиційних витрат мають підприємства: Донецької (2,6 млрд грн.); Луганської (1,3 млрд грн.); Дніпропетровської (1,2 млрд грн.) областей та м. Києва (1,7 млрд грн.).

Понад 90% підприємств здійснювали інвестиції за рахунок власних коштів, обсяг яких становив майже три чверті загального обсягу витрат (8,0 млрд грн.). Кредити на суму 2,0 млрд грн. отримали 145 підприємств. Кошти іноземних інвесторів, обсяг яких становив 0,3 млрд грн.

Таблиця 3. Розподіл обсягу фінансування інвестиційної діяльності за джерелами, %

Джерела фінансування	2005	2006	2007	Темпи зростання (зниження), п.п. (+,-)
Власні кошти	87,7	84,6	73,7	-14
Кошти вітчизняних та іноземних інвесторів	4,1	3,3	3,2	-0,9
Кошти державного і місцевих бюджетів	0,8	2,1	1,4	0,6
Кредити	7,1	8,5	18,4	11,3
Інші джерела	0,2	1,5	3,3	3,1

(3,2%), залучили 23 підприємства. Лише 44 підприємства отримали підтримку держбюджету та 13 — місцевих бюджетів (їх сукупний обсяг становив 152,1 млн грн., або 1,4%) (табл. 3).

Кабінетом Міністрів України 1 серпня 2006 року прийнято розпорядження № 447-р "Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків", якою передбачене поетапне впровадження заходів щодо створення індустріальних (промислових) парків, зокрема на першому етапі (2006—2007 роки) передбачається розроблення нормативно-правової бази з питань створення та функціонування індустріальних (промислових) парків, визначення перспективних територій для розміщення індустріальних (промислових) парків, започаткування реалізації пілотних проектів створення індустріальних (промислових) парків [11].

Здійснення заходів з реалізації Концепції дасть змогу створити: сприятливі умови для розміщення в регіонах нових підприємств, у тому числі іноземних; активізувати залучення інвестицій; збільшити надходження до бюджетів податків, зборів (обов'язкових платежів); надати нові робочі місця; забезпечити ефективне використання потенціалу підприємств; збільшити обсяги виробництва конкурентоспроможних товарів; прискорити процеси реструктуризації в аграрній, машинобудівній та в інших галузях економіки. Надалі уряд приймає Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про банки і банківську діяльність", що сприятиме розвитку банківської системи України через широке залучення іноземного капіталу, застосування сучасних банківських технологій, розширення спектра та якості банківських послуг для споживачів, а також сприятиме прискоренню вступу України до Світової організації торгівлі. З боку держави створене сприятливе поле для здійснення інвестиційної діяльності Законами України "Про іноземні інвестиції", "Про режим іноземного інвестування", "Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні" [2; 3; 4; 6].

Протягом останніх 3 років 1035 підприємств реалізували продукцію машинобудування на суму 13,4 млрд грн. Із загальною кількістю інвестиційних підприємств 420 реалізували продукцію, нову для ринку України. Її обсяг становив 22,3 млрд грн., майже половину з них становили підприємства машинобудування, обсяг реалізації яких склав 9,6 млрд грн., або 11,2% обсягу реалізованої продукції галузі. Продукцію, що була новою тільки для підприємства (вже виготовлялася на інших підприємствах, але є новою або істотно поліпшеною для даного підприємства), реалізували 743 підприємства (17,9 млрд грн., або 3,0% обсягу реалізованої промислової продукції). Як і в попередні роки,

значну їх кількість склали підприємства машинобудування — 204 (3,8 млрд грн., або 4,4%). За обстежувані три роки інвестиційною діяльністю займалися 1820 підприємств (або 17,6% загальної кількості обстежених підприємств), в тому числі майже 73% здійснювали придбання машин, обладнання та програмного забезпечення для виробництва.

ВИСНОВКИ

Так, формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестицій, створення національної системи розвитку для забезпечення проведення ефективної державної політики, а також координація роботи центральних органів виконавчої влади у сфері інвестиційної діяльності надасть змогу підвищити результати сільськогосподарського виробництва.

З метою реалізації законодавчо визначених пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності, а також з урахуванням існуючого потенціалу та регіональних ініціатив створений кластер дозволить прискорити виробництво конкурентоспроможної продукції у сфері сільськогосподарського машинобудування, що буде споживатися не лише в країні, а також за кордоном.

Література:

1. Закон України "Про Державний бюджет України на 2009 рік".
  2. Закон України "Про іноземні інвестиції" // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 26.
  3. Закон України "Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні" // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 6.
  4. Закону України "Про банки і банківську діяльність".
  5. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств".
  6. Декрет КМУ "Про режим іноземного інвестування" від 20 травня 1993 р. № 55-93 // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 28.
  7. Постанова Президії НАН України "Порядок створення та функціонування національних інноваційних кластерів", схвалено від 8 липня 2009 року №220.
  8. Постанова КМУ "Порядок використання у 2007 році коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки інвестиційних проектів", затверджено 1 березня 2007р. №329.
  9. Постанова КМУ "Про затвердження Порядку використання в 2007 році коштів, передбачених у державному бюджеті для надання кредитів на реалізацію інвестиційних проектів у галузях економіки" від 14.03.2007 №455.
  10. Постанова КМУ "Про затвердження державної інвестиційної програми "Надання кредитів на реалізацію інвестиційних проектів у галузях економіки, у першу чергу з впровадження передових енергозберігаючих технологій та технологій з виробництва альтернативних джерел палива", затверджено від 14 березня 2007 р. №455.
  11. Розпорядження КМУ "Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків" від 1 серпня 2006 року № 447-р.
- Стаття надійшла до редакції 11.11.2009 р.*